

А. СƏҺНƏТ ЈАРАДЫЧЫЛЫҒЫНДА ВƏТƏНПƏРВƏРЛИК ИДЕЈАСЫ

XX эср Азербайжан эдәбијјаты тарихиндә шаир-вәтәндаш шөһрәти газанан көркәмли сәнәткар Аббас Сәһһәт бүтүн шүүрлу һәјатыны вәтәнинин, халгынын хошбәхтлији јолунда мүбаризәјә сәрф етмиш, истәр бәдии јарадычылығында, истәрсә шәхси фәалијјәтиндә һәмишә бу гәјәни изләмишдир. Орта мәктәб програмында бу көзәл сәнәткәрын јарадычылығынын тәдрисинә чәми 4 саат вахт ајрылса да рајонумузун габагчыл мүәллимләри синифдәнхарич, мәктәбдәнкәнар тәдбирләрин күчүндән сәмәрәли истифадә етмәклә онун әсәрләрини лајигинчә өјрәдирләр.

Лерик гәсәбә орта интернат мәктәбинин али категоријалы дил-әдәбијјат мүәллими Акиф Рзајевин VI синифдә “Вәтән” ше’ринин тәдриси илә бағлы дәрс мәшғәләсини мүшаһидә едәркән бир даһа бунун шаһиди олдуғ. Әдәбијјат кабинетинә дахил оlanda А. Сәһһәтин дивардан асылмыш ири портрети вә онун алтында шаирин јарадычылығынын манифестини тәшкил едән

***Көнлүмүн севкили мәһбубу мәним
Вәтәнимдир, Вәтәнимдир, Вәтәним!***

мисралары диггәти чәкирди. Мүәллим бүтүн мәшғәлә боју Вәтәнә мәһәббәтдән доған Сәһһәт романтикасынын е’чазкар күчүндән истифадә едиб, шакирдләринин һиссләринә тә’сир едир, онларда зәриф дујғулар, мә’нәви зәнкинликләр ојадырды. О, шаирин:

***Мән Вәтәни чаным кими севирәм,
Руһум, әтим, ганым кими севирәм***

мисраларыны сөјләдикчә бәдии нүмунәнин тә’сир күчүнү үзә чыхарыр, бу јолла шакирдләринин мә’нәви аләминә нүфуз едирди. Мүәллим шакирдләринә билдирди ки, А. Сәһһәтин мөвзу даирәси кениш вә рәнкарәнк олса да онун јарадычылығында вәтәнпәрвәрлик идејаларынын тәсвир вә тәрәннүмү ајрыча силсилә тәшкил едир. Бу изаһатдан сонра мүәллим “Вәтән” ше’ринә истинадән билдирди ки, бизим үчүн мүгәддәс, әзиз олан Вәтәни тәкчә севмәк јох, лазым кәләрсә, онун уғрунда өз чаныны әсиркәмәдән, шәһидлик зирвәсинә учалмағ вачибдир:

***Сахларам көзләрим үстә ону мән,
Өләрәм өлдән әкәр кетсә Вәтән.
Вәтәнин не’мәти никјан олмаз,
Нахәләфләр она гурбан олмаз.
Вәтән әчдадымызын мәдфәнидир.
Вәтән өвладымызын мәскәнидир.***

Синифдә бу мисралар сәсләндикчә мүәллими динләјән шакирдләрин көзләриндә зәриф, үлви дујғулар сезилди. Онлар Вәтәнин, халгын азадлығ вә истиглалијјәти, онун бүтөвлүју, хошбәхт кәләчәји уғрунда мүбаризәјә чағыран Сәһһәтин вәтәндашлығ гәјәсини, јарадычылығ идејаларыны ајдын көрүрдүләр.

Рајонун Анзолу әсас мәктәбинин мүәллими Бајрамәли Аслановун да шакирдләринә А. Сәһһәтин јарадычылығында вәтәнпәрвәрлик идејаларыны ашыламағ тәчрүбәси зәнкинди. О, мәшғәләнин киришиндә шакирдләринә баша салыр ки, А. Сәһһәт Шамаһы Рүшдијјә мәктәбиндә ана дили мүәллими ишләмиш, кәнч нәслин тә’лим-тәрбијәсинә өз тәһфәсини вермишдир. Шаир:

***Фикримиз тәрбијәји-милләтдир,
Гәсдимиз милләтә бир хидмәтдир***

- демәклә инанырды ки, халғ ојанса, маарифләнсә, “зүлм вә әса-

- демәклә инанырды ки, халг ојанса, маарифләнсә, “зүлм вә әсәрәт дүнјасы” әвезинә “мә’рифәтләзијаланмыш, кин вә әдавәтдән” узаг, азад бир аләм јаранар. Бајрамәли мұәллим сөзүнә давам едәрәк билдирди ки, Сәһһәт “Фәрјадиди-интибаһ, јахуд амали-вәтәнпәрвәрәнә”, “Јад ет”, “Охучуларыма” вә с. ше’рләриндә “мүсәлман охучулары”ны гејрәтлә чалышмаға, халга намусла хидмәт етмәјә чағырырды. Шаир мүасирләринә халгын дәрдрәтинә, еһтијачларына бикәнә галламаға, зәһмәтә гатлашыб, чәтинликдән чәкинмәмәји төвсикәнә едирди. О, өз һәмвәтәнләрини “Вәтән уғрунда фәдакар олмаға”, “үрәкдән чыхан әфкары илә илдырымлар сачараг фыртыналар ичәд етмәјә” чағырырды. Романтик сәнәткар һәмвәтәнләринин дадына чатмајан, “әрбаби-чиналары”, башы да чиби кими бош олан “мүсәлман үрәфаларыны”, “алимнүмалары”, хүсусилә кәскин тәнгид атәшинә тутмуш, халгы ајылмаға, өз һаггыны баша дүшмәјә сәсләмишдир:

Ајыл, еј үммәти-мәһрумә, ајыл.

Ајыл, еј милләти-мәзлумә, ајыл.

Ајыл, еј бүлбүли-күлзари-вәтән.

Нәгмән илә ола бидар вәтән.

Бајрамәли мұәллим Сәһһәтин вәтәнпәрвәрлик идејаларыны төрәннүм едән, ән јахшы әсәрләриндән бири олан “Әһмәдин гејрәти” поэмасындан да шакирдләринә гыса мә’лумат верәрәк гејд етди ки, шаир вәтәнинин азадлығы уғрунда шаһ ордусу илә көһнә дүнјаја гаршы өлүм-дирим мүбаризәсинә гошулан Әһмәдин симасында әсл вәтәндаш, гејрәтли оғул, доғма торпагына мүгәддәс борчуну верән јенилмәз вәтәнпәрвәр сурәти јаратмышдыр.

Һәм Акиф мұәллим, һәм дә Бајрамәли мұәллим Сәһһәтин “Дәбистан”, “Мәктәб” журналларында, “Һәјат” гәзетиндә мәктәб, тәһсил, маариф вә ичтимаи тәрбијәјә даир мәгаләләриндән шакирдләринә әтрафлы мә’лумат верәрәк гејд етдиләр ки, шаир бу јазыларында әсл вәтәнпәрвәр кими чыхыш етмиш, әчнәби модалара үјүб өз дилинә, мөдәнијәтинә, адәт-ән’әнәләринә хор баханлары һәмишә тәнгид атәшинә тутмуш, мүасирләрини милли мәнлик, милли өзүнүдәркетмә, милли гејрәт руһунда тәрбијәләндирмәјә чалышмышдыр.

Мұәллимләр өз дәрсләриндә А. Сәһһәтин мәфтуну олдуғу доғма Азәрбајчанын тәбии көзәлликләринә һәср етдији ше’рләриндән дә кениш мә’лумат верир вә кәстәрирләр ки, бу чүр тәсвир вә төрәннүм шаирин вәтәнпәрвәрлијиндән доғур. Онларын чанлы, тәбии, тә’сирли, сәлис вә ајдын нитги баша салыр, инандырыр вә гәлбләрә тә’сир едирди. Әлбәттә, тә’лимдә бу үсул, бу кејфијәт аз әһәмијәт кәсб етмир.

А. Сәһһәт јарадычылығындакы вәтәнпәрвәрлик идејаларынын ашыланмасында синифдәнхарич вә мәктәбдәнкәнар тәдбирләрин дә бөјүк әһәмијәти вардыр. Бу мөвзуларда кечирилән диспутлар, ше’р дәғигәләри, инша мүсабигәләри, милли ордунун әскәр вә забитләрилә кечирилән керүшләр шакирдләрин һафизәсиндә, гәлбиндә дәрин вә унутулмаз изләр бурахыр, онларда вәтәнә тәмәннасыз хидмәт етмәк арзусу аловланыр.

Бу јахынларда гәсәбә орта интернат мәктәбиндә рајон мәктәблиләри арасында кечирилән “Һарадан башланыр Вәтән?!” инша мүсабигәсинин јекун ичласында Азәрбајчанын илк милли гәһрәмәнларын дан олан Валәһ Мүслүмовун атасы Әлизаһир мұәллимин чыхышын дан бир парча диггәтимизи чәлб етди. О, деди: “Вәтәндән сәһбәт дүшәндә һәмишә севимли шаиримиз А. Сәһһәтин “Вәтән” ше’ри јадыма дүшүр вә инанмырам ки, залда әлшәһнәрдән бир нәфәр дә олмаз ки, бу ше’ри өзбәр билмәсин. Бу ше’р биздә Вәтәнлә өјүнмәк гурурундан доған бөјүк ифтихар һисси ојадыр...

Бабаһ Бөјүк Вәтән мұһарибәси чәбһәләриндән гајытмамыш, оғлум Валәһ торпағларымызын бүтөвлүјү уғрунда шәһид олмуш, һүмәт исә метро партлајышында зәрәр чәкәнләри хилас едәркән һәлак олмушдур. Мән буна тәәссүфләнмирәм, әксинә, лазым кәләрсә, сон аилә үзүмә кими Вәтән јолунда гурбан кетмәјә һазырыг. Бу, кәлиши көзәл сөзләр дејил, алынмыш тәрбијәнин нәтичәси, гәлбин һөкмүдүр. Үстүндә көздийимиз торпаг азад дејилсә, орада јашамаға һаггымыз јохдур. Көзүкәлкәли јашамагданса, гејрәтли өлүм шәрәфлидир. Она көрә дә нә гәдәр сағыгса, Вәтәнин саф һавасыны удур, сујуну ичириксә, онун кәләчәји үчүн чавабдәһик, јашадыгча она борчлујуг, она хидмәт етмәк һәр биримизин һәјат гајәси олмалыдыр”.

Әлизаһир мұәллим чыхышыны А. Сәһһәтин мисралары илә битирди:

**Вәтәнин севмәјән инсан олмаз,
Олса ол шәхсдә вичдан олмаз.**

Беләликлә, шакирдләрә там ајдын олур ки,
**“Шишә чәксәз дә диријкән әтими,
Атмарам мән вәтәнү-милләтим.”**

- дејән Аббас Сәһһәт халгын азадлыг арзуларыны, дәрдрәтини дәриндән дујан һәгиги вәтәндаш олмуш, истәр бәди и јарадычылығында, истәр мәгалә вә төрчүмәләриндә, истәрсә дә шәхси феалијәтиндә вәтәнпәрвәрлик мотивләрини өн плана чәкмиш, вәтән, халг гаршысында аловлу вәтәнпәрвәр кими өвләдлыг борчуну намусла јеринә јетирмишдир. Шаирин бәди ирсиндәки вәтәнпәрвәрлик идејаларыны педагожи мөһарәтлә шакирдләрә чатдырмаг республикамызын мүстәғиллик јолунда инамла аддымладығы индики дөврдә хүсуси актуаллыг кәсб едир.